

Р. П. Виноградова

Глікозиди

ГЛІКОЗИДИ (від грец. γλυκός – солодкий та εἶδος – вигляд) – сполуки, у яких залишок циклічної форми моно- або олігосахариду з'єднаний з іншою органічною сполукою (агліконом) глікозидними зв'язками, утвореними внаслідок відщеплення молекули води. За розміром циклу вуглевод. залишку Г. поділяють на фурано- (п'ятичленні), пірано- (шестичленні) та септанозиди (семичленні); за кількістю моносахарид. залишків вуглевод. частини молекули – на моно-, бі-, три- та олігозиди. Для олігозидів з великими малополяр. агліконами (напр., сапоніни) характерні піноутворювал. властивості. Залежно від участі атомів S, O або N в утворенні глікозид. зв'язку розрізняють S-, O- або N-Г. Дві останні групи найбільш розповсюджені в тканинах рослин і тварин. Г., до складу яких входить глюкоза, називають глюкозидами. До Г., що мають дисахаридні залишки, належать кроцин та ксанторамнін. Оліго- та полісахариди також утворюють глікозидні зв'язки, їх часто відносять до Г., а ферменти, що їх розщеплюють, називають глікозидазами (напр., амілаза). Приєднання глікозил. залишку до аглікону (глікозилування) підвищує гідрофільність цих сполук і сприяє їх метаболізму. До природ. N-Г. належать нуклеозиди, нуклеотиди, нуклеїн. кислоти, глікопротеїни. Багато N-Г. є антиметаболітами нуклеозидів, мають високу фізіол. активність і використовуються як лікар. препарати (напр., фторафур). До природ. O-Г. належать сапоніни, серц. глікозиди, флавоноїдні коферменти (рутин), гліколіпіди, глікопротеїни, деякі антибіотики. Серц. глікозиди, що містяться в рослинах різних родів (зокрема в наперстянці), викликають зміни серц. діяльності (підвищують скоротливу здатність серц. м'язів, що веде до покращення їх кровопостачання), а також впливають на біоенергетику, систему обміну електролітів у міокарді, підсилюють проникнення у клітини іонів кальцію. При отруєнні Г. виникають порушення діяльності серця, органів травлення, нерв. системи тощо.

Рекомендована література

1. Гацура В. В., Кудрин А. Н. Сердечные гликозиды в комплексной фармакотерапии недостаточности сердца. Москва, 1983;
2. Овчинников Ю. А. Биоорганическая химия. Москва, 1987;
3. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Москва, 2002.

Бібліографічний опис:

Глікозиди / Р. П. Виноградова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-30441>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).